

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

8 päivänä toukokuuta 2013*

Muutoksenhaku — Kilpailu — Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt — Butadieenikumin ja emulsiopolymeeroinnilla tuotetun styreenibutadieenikumin markkinat — E moyhtiöiden saattaminen vastuuseen niiden tytäryhtiöiden kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevistä toiminnoista — Ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskeva oletus — Perusteluvelvollisuus — Rikkomisen vakavuus — Varoittavan vaikutuksen aikaansaamiseksi sovellettava korotuskerroin — Todellinen vaikutus markkinoihin — Raskauttavat seikat — Rikkomisen uusiminen

Asiassa C-508/11 P,

jossa on kyse Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklan nojalla 24.9.2011 tehdystä valituksesta,

Eni SpA, kotipaikka Rooma (Italia), edustajinaan avvocato G. M. Roberti ja avvocato I. Perego,

valittajana,

ja jossa vastapuolena on

Euroopan komissio, asiamiehinaan V. Di Bucci, G. Conte ja L. Malferrari, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Tizzano sekä tuomarit M. Berger (esittelevä tuomari), A. Borg Barthet, E. Levits ja J.-J. Kasel,

julkisasiamies: Y. Bot,

kirjaaja: hallintovirkamies A. Impellizzeri,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 9.1.2013 pidetyssä istunnossa esitetyn,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

tuomion

- 1 Eni SpA (jäljempänä Eni) vaatii muutoksenhaussa unionin tuomioistuinta kumoamaan unionin yleisen tuomioistuimen asiassa T-39/07, Eni vastaan komissio, 13.7.2011 antaman tuomion (Kok., s. II-4457; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi osittain Enin kanteen, jossa tämä vaati, että unionin yleinen tuomioistuin kumoaisi EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 29.11.2006 tehdyn komission päätöksen K(2006) 5700 lopullinen (asia COMP/E/38.638 – butadienikumi ja emulsiopolymeroinnilla tuotettu styreenibutadienikumi) (jäljempänä riidanalainen päätös) Eniä koskevilta osin tai toissijaisesti kumoaisi Enille määrätyn sakon tai alentaisi sitä.
- 2 Euroopan komissio on tehnyt vastavalituksen, jossa se vaatii valituksenalaisen tuomion kumoamista siltä osin kuin siinä kumotaan riidanalainen päätös niiltä osin kuin rikkomisen uusiminen otetaan huomioon raskauttavana seikkana ja näin ollen alennetaan sakon määrää.

Asian tausta ja riidanalainen päätös

- 3 Komissio aloitti 7.6.2005 EY 81 artiklan ja Euroopan talousalueesta (ETA) tehdyn sopimuksen 53 artiklan soveltamista koskevan menettelyn, joka koski butadienikumin (jäljempänä BR) ja emulsiopolymeroinnilla tuotetun styreenibutadienikumin (jäljempänä ESBR) markkinoita. Kyseisiä kumeja käytetään etenkin autonrenkaiden valmistuksessa. Komissio lähetti ensimmäisen väitetiedoksiannon muun muassa Enille, sen kokonaan omistamalle tytäryhtiölle Polimeri Europa SpA:lle (josta on tullut Versalis SpA, jäljempänä Versalis) ja Syndial SpA:lle (aiemmalta nimeltään EniChem SpA, jäljempänä Syndial), joka myös on Eni-konserniin kuuluva yhtiö.
- 4 Komissio antoi 6.4.2006 toisen väitetiedoksiannon. Komissio järjesti 22.6.2006 kuulemisen, minkä jälkeen se päätti päättää menettelyn muun muassa Syndialin osalta.
- 5 Hallinnollinen menettely päättyi 29.11.2006 riidanalaisen päätöksen antamiseen. Päätöksen 1 artiklan mukaan Eni, Versalis ja riidanalaisen päätöksen muut adressaatit, eli Bayer AG, The Dow Chemical Company, Dow Deutschland Inc, Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH, Dow Europe, Shell Petroleum NV, Shell Nederland BV, Shell Nederland Chemie BV, Unipetrol a.s., Kaučuk a.s. ja Trade-Stomil sp. z o.o., olivat rikkoneet EY 81 artiklaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklaa osallistumalla yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun sopimukseen, jonka puitteissa ne olivat sopineet tavoitehintojen asettamisesta, asiakkaiden jakamisesta tekemällä sopimuksia aggressiivisista kilpailutoimenpiteistä pidättymisestä sekä BR:n ja ESBR:n alan hintoja, kilpailijoita ja asiakkaita koskevien arkaluonteisten tietojen jakamisesta, Enin osalta 20.5.1996–28.11.2002.
- 6 Kyseisenä ajanjaksona mainittuihin tuotteisiin liittyvästä toiminnasta huolehti riidanalaisen päätöksen 26 perustelukappaleen ja sitä seuraavien perustelukappaleiden mukaan alun perin EniChem Elastomeri srl (jäljempänä EniChem Elastomeri), joka oli välillisesti Enin tytäryhtiön EniChem SpA:n kautta Enin määräysvallassa. EniChem Elastomeri fuusioitui 1.11.1997 EniChem SpA:han, josta Enin määräysvallassa oli 99,97 prosenttia. EniChem SpA siirsi 1.1.2002 strategisen kemianalan liiketoimintansa, myös BR:ään ja ESBR:ään liittyvän liiketoiminnan, Versalisille. Enillä on 21.10.2002 lähtien ollut Versalis kokonaan välittömässä määräysvallassaan.
- 7 Sakko, jonka komissio määräsi riidanalaisessa päätöksessään, vahvistettiin asetuksen N:o 17/15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa sovellettavien suuntaviivojen (EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä suuntaviivat) mukaisesti.

- 8 Komissio piti näin ollen rikkomista ”erittäin vakavana” ja vahvisti aluksi sakon laskentapohjan sen mukaan, kuinka paljon kukin asianomaisista yrityksistä oli myynyt BR:ää ja ESBR:ää vuonna 2001. Siltä osin kuin oli kyse riidanalaisen päätöksen 36 perustelukappaleessa tarkoitettusta mistä tahansa Eni SpA:n omistuksessa olevasta yhtiöstä (jäljempänä EniChem), BR:n ja ESBR:n myynnin määrä vuonna 2001 oli 164,902 miljoonaa euroa. Tämän myyntituloksen perusteella EniChem oli ensimmäisellä sijalla BR:ää ja ESBR:ää myyvistä kyseiseen rikkomiseen osallistuneista yrityksistä. Komissio vahvisti tällä perusteella sakon laskentapohjaksi Enin osalta 55 miljoonaa euroa.
- 9 Komissio sovelsi tämän jälkeen varoittavassa tarkoituksessa korotuskertoimia, jotka porrastettiin asianomaisten vuonna 2005 toteuttamien maailmanlaajuisten liikevaihtojen mukaisesti. Komissio katsoi, ettei Trade-Stomil sp. z o.o:n (38 miljoonan euron liikevaihto) ja Kaučuk a.s:n (2,718 miljardin euron liikevaihto) osalta ollut aiheellista soveltaa korotuskerrointa, mutta sovelsi Bayer AG:n (27,383 miljardin euron liikevaihto) osalta korotuskerrointa 1,5, The Dow Chemical Companyn, Dow Deutschland Inc:n, Dow Deutschland Anlagengesellschaft mbH:n ja Dow European (37,221 miljardia euroa) osalta korotuskerrointa 1,75, Enin ja Versalisin (73,738 miljardia euroa) osalta korotuskerrointa 2 ja Shell Petroleum NV:n, Shell Nederland BV:n ja Shell Nederland Chemie BV:n (246,549 miljardia euroa) osalta korotuskerrointa 3.
- 10 Enin ja Versalisin osalta kyseistä määrää korotettiin 65 prosentilla sillä perusteella, että ne olivat osallistuneet rikkomiseen kuuden vuoden ja kuuden kuukauden ajan.
- 11 Koska komissio totesi, että Eni oli ollut jo kahden aikaisemman sellaisen päätöksen adressaattina, joilla oli todettu unionin kilpailuoikeuden rikkomisia – eli [EY 81] artiklan mukaisesta menettelystä 23.4.1986 tehdyn komission päätöksen 86/398/ETY (IV/31.149 – Polypropeeni) (EYVL L 230, s. 1; jäljempänä polypropeenipäätös) ja [EY 81] artiklan mukaisesta menettelystä 27.7.1994 tehdyn komission päätöksen 94/599/EY (IV/31.865 – PVC) (EYVL L 239, s. 14; jäljempänä toinen PVC-päätös) – se korotti lopuksi Enin sakon perusmäärää 50 prosentilla rikkomisen uusimisen perusteella.
- 12 Komissio määräsi näin ollen riidanalaisen päätöksen 2 artiklan c alakohdassa Enille yhteisvastuullisesti sen tytäryhtiön Versalisin kanssa 272,25 miljoonan euron sakon.

Kanne unionin yleisessä tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

- 13 Eni nosti unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 16.2.2007 toimittamallaan kannekirjelmällä kanteen, jossa se vaati riidanalaisen päätöksen kumoamista tai toissijaisesti sille määrätyn sakon kumoamista tai alentamista. Se vetosi vaatimustensa tueksi kahteen kanneperusteeseen.
- 14 Ensimmäisellä kanneperusteellaan Eni riitautti sen, että komissio oli virheellisesti katsonut, että Eni oli vastuussa rikkomisesta. Kyseinen kanneperuste jakautui neljään osaan. Ensimmäisessä osassa Eni väitti, että komissio oli käyttänyt emoyhtiön vastuun arvioinnissa virheellistä arviointiperustetta. Toisessa osassa Eni väitti, että komissio oli ollut väärässä soveltaessaan sen osalta ”ankaraa vastuuta”. Kolmannessa osassa Eni totesi toimittaneensa hallinnollisen menettelyn aikana todisteita, joiden perusteella komission olisi pitänyt päätyä katsomaan, että Eni ei ollut vaikuttanut Syndialin tai Versalisin liiketoimintapolitiikkaan. Neljännessä osassa Eni väitti, että komissio oli loukannut pääomayhtiöiden rajoitetun vastuun periaatetta ja vastuuta koskevia ”yhteisiä” periaatteita.
- 15 Toisella kanneperusteellaan Eni väitti, että komissio oli vahvistanut sakon määrän virheellisesti. Kyseinen kanneperuste jakautui kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa Eni riitautti korotuskertoimen käytön varoittavassa tarkoituksessa. Toisessa osassa Eni katsoi, että komissio oli tehnyt virheen ottaessaan raskauttavana seikkana huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen uusimisen. Kolmannessa osassa Eni väitti, että komission olisi pitänyt ottaa sakon määrää laskiessaan huomioon, että päätöstä ei ollut osoitettu Syndialille.

- 16 Unionin yleinen tuomioistuin muistutti tuomiossaan ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisen osan osalta, että ”on olemassa kumottavissa oleva oletama, jonka mukaan tytäryhtiönsä kokonaan omistava emoyhtiö vaikuttaa ratkaisevasti tämän toimintaan” ja että ”emoyhtiön saattaminen vastuuseen kilpailusääntöjen rikkomisesta on komission harkinnassa oleva mahdollisuus” siten, ettei komission aikaisempi päätöskäytäntö tältä osin sido sitä (valituksenalaisen tuomion 63 ja 64 kohta).
- 17 Aikaisemman päätöskäytännön osalta unionin yleinen tuomioistuin totesi, että komissio oli ”perustellut riittävästi ne syyt, joiden vuoksi se oli päättänyt katsoa Enin olevan vastuussa tytäryhtiöidensä toiminnasta” (valituksenalaisen tuomion 65 kohta). Koska komission käytäntö, sellaisena kuin se ilmeni kyseisessä asiassa, perustui unionin yleisen tuomioistuimen mukaan ”EY 81 artiklan 1 kohdan oikeaan tulkintaan”, oikeusvarmuuden periaate ”ei siis voinut estää komissiota mahdollisesti muuttamasta päätöskäytäntöään” (valituksenalaisen tuomion 66 kohta). Näin ollen unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi ensimmäisen kanneperusteen kyseisen osan.
- 18 Ensimmäisen kanneperusteen toinen osa koski ”ankaran vastuun” virheellistä soveltamista, ja sen osalta unionin yleinen tuomioistuin totesi muun muassa, että ”olettamasta ei tee kumoamatonta” se, että komissio ”hylkäsi väitteet, joita Eni oli esittänyt kumotakseen olettaman, joka perustui sen täyteen määräysvaltaan tytäryhtiöissään” (valituksenalaisen tuomion 78 kohta), ja että ”näin ollen Enin esiin tuoma perustelujen puutteellisuus on tältä osin perusteeton” (valituksenalaisen tuomion 79 kohta).
- 19 Ensimmäisen kanneperusteen kolmannesta osasta unionin yleinen tuomioistuin totesi muun muassa, että ”emoyhtiön joutuminen vastuuseen kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevistä tytäryhtiön toiminnasta ei siis edellytä näyttöä siitä, että emoyhtiö vaikuttaa tytäryhtiönsä liiketoimintapolitiikkaan sillä nimenomaisella toimialalla, jolla sääntöjä on rikottu –. Mahdollisuutta siitä, että Eni vaikuttaa ratkaisevasti mainittujen tytäryhtiöidensä toimintaan koordinoidessaan muun muassa konsernin sisäisiä rahoitusinvestointeja, ei voida sulkea pois varsinkaan sen perusteella, että Enin tehtävänä on toimia ainoastaan teknisenä koordinaattorina ja rahoituskoordinaattorina ja että se antaa tytäryhtiöilleen näiden tarvitsemaa rahoitustukea” (valituksenalaisen tuomion 97 kohta).
- 20 Oli väitetty, ettei kemianalan liiketoimintojen painoarvo Eni-konsernin teollisuuspolitiikassa ollut suuri, ja tältä osin unionin yleinen tuomioistuin totesi, että se ”ei todista, että Eni olisi antanut tytäryhtiöidensä määritellä täysin itsenäisesti markkinakäyttäytymisensä” (valituksenalaisen tuomion 98 kohta). Unionin yleinen tuomioistuin totesi myös, että komission mukaan hierarkkiset suhteet johtivat suoraan EniChem SpA:n (nykyinen Syndial) ja Versalisin toimitusjohtajiin ja että EniChem SpA:n ja Versalisin toimitusjohtajat olivat vastuussa yhtiöidensä hallituksille, mitä Eni ei ollut kiistänyt. Eni oli kuitenkin nimittänyt suoraan tai välillisesti kyseiset hallitukset (valituksenalaisen tuomion 99 kohta).
- 21 Unionin yleinen tuomioistuin katsoi lisäksi, että se, että Eni omisti BR:n ja ESBR:n tuotantoyritykset kokonaan vain välillisesti, ”ei sinänsä osoita, että Eni ja asianomaiset yritykset eivät muodostaneet yhtä ainoaa taloudellista yksikköä” (valituksenalaisen tuomion 102 kohta). Eni ei unionin yleisen tuomioistuimen mukaan ollut näyttänyt toteen, että komissio olisi loukannut hyvän hallinnon periaatetta (valituksenalaisen tuomion 103 kohta).
- 22 Ensimmäisen kanneperusteen neljännestä osasta unionin yleinen tuomioistuin katsoi, että ”komissio ei ole nyt käsiteltävässä asiassa esittänyt kumoamatonta olettamaa” (valituksenalaisen tuomion 114 kohta). Eni oli myös esittänyt väitteitä, jotka liittyivät yritysseuraantoihin sovellettaviin sääntöihin, mutta unionin yleinen tuomioistuin totesi ne tehottomiksi, koska ”vastuu, jonka komissio asettaa Enille käsiteltävässä asiassa, ei juonnu tämänkaltaisesta tilanteesta” (valituksenalaisen tuomion 117 kohta).
- 23 Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi näin ollen ensimmäisen kanneperusteen kaikki osat ja valituksenalaisen tuomion 118 kohdassa ensimmäisen kanneperusteen kokonaisuudessaan.

- 24 Toisen kanneperusteen ensimmäisestä osasta unionin yleinen tuomioistuin totesi muun muassa, että ”sopimukset ja yhdenmukaistetut menettelytavat, joilla pyritään, kuten käsiteltävänä olevassa asiassa, tavoitehintojen vahvistamiseen tai markkinaosuuksien jakamiseen, voidaan jo luonteensa perusteella määritellä ’erittäin vakaviksi’ rikkomisiksi, ilman että komission tarvitsee osoittaa kilpailusääntöjen rikkomisen todellinen vaikutus markkinoihin” (valituksenalaisen tuomion 140 kohta).
- 25 Valituksenalaisen tuomion 143 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin totesi lisäksi, että ”[siltä osin kuin on kyse] huomautuksesta, joka koskee merkityksellisten markkinoiden kokoa ETA-alueella vuonna 2001 (550 miljoonaa euroa) ja asianomaisten yritysten markkinaosuutta”, ”on huomioon otettava myös muita tämän asian kannalta merkityksellisiä seikkoja”, eli se, että kyseinen rikkominen oli ”itsessään erittäin vakava ja koski koko ETA-aluetta”.
- 26 Unionin yleinen tuomioistuin katsoi lisäksi valituksenalaisen tuomion 143 kohdassa, että ”suuntaviivojen 1 kohdan A alakohdan nojalla erittäin vakavista rikkomisista voidaan määrätä yli 20 miljoonan euron suuruinen sakko”. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi, että kun otettiin huomioon, että Enin suoraan tai välillisesti omistamat yhtiöt myivät ”kyseisiä tuotteita vuonna 2001 yli 164 miljoonalla eurolla ja että sitä koskevan sakon määrä ei ylitä [[EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston] asetuksen [EY] N:o 1/2003 [(EYVL 2003, L 1, s. 1)] 23 artiklan 2 kohdassa säädettyä ylärajaa eli enintään kymmentä prosenttia sen edellisen tilikauden kokonaisliikevaihdosta”, sakon perusmäärän vahvistaminen 55 miljoonaksi euroksi ei ollut suhteetonta.
- 27 Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi lopuksi myös Enin väitteen siitä, että asianomaisilla yrityksillä oli ollut vain vähäinen osuus BR:n ja ESR:n kokonaismarkkinoista, koska kyseinen väite ”perustui molemmista näistä tuotteista ja luonnonkumista muodostuviin markkinoihin, vaikka riidanalainen päätös ei koskenut luonnonkumia” (valituksenalaisen tuomion 144 kohta).
- 28 Toisen kanneperusteen toisesta osasta unionin yleinen tuomioistuin palautti ensiksi valituksenalaisen tuomion 164 kohdassa mieliin, että komissio oli katsonut, että EniChemille oli aiemminkin osoitettu kartelleja koskevia komission päätöksiä (eli polypropeenipäätös ja toinen PVC-päätös).
- 29 Unionin yleisen tuomioistuimen mukaan riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että komissio on käsiteltävässä asiassa ottanut EY 81 artiklassa tarkoitetun käsitteen ”yritys” huomioon soveltaakseen kilpailusääntöjen rikkomisen uusimiseen liittyvää raskauttavaa seikkaa. Unionin yleinen tuomioistuin korostaa kuitenkin, että kun komissio ”aikoo vedota – käsitteeseen ’yritys’, sen on esitettävä yksityiskohtaisia ja täsmällisiä tietoja, jotka tukevat sen väitettä” (valituksenalaisen tuomion 166 kohta).
- 30 Unionin yleinen tuomioistuin toteaa, että komissio ”viittaa riidanalaisen päätöksen 487 perustelukappaleessa yleisesti ’EniChemiin’, jonka osalta on riidanalaisen päätöksen 36 perustelukappaleessa esitetty määritelmä ’mikä tahansa Eni SpA:n omistuksessa oleva yhtiö’”, mitä unionin yleinen tuomioistuin on pitänyt ”jokseenkin epätarkkana”. Unionin yleinen tuomioistuin toteaa myös, että ”polypropeenipäätöksessä tarkoitettu yhtiö eli Anic [SpA] ei kuulu” riidanalaisen päätöksen 26–35 perustelukappaleessa mainittuihin oikeushenkilöihin; kyseisten perustelukappaleiden tarkoituksena on ”lähinnä kuvata rikkomisen aikana Enin omistuksessa olleiden yhtiöiden kehitystä, ja rikkominen tapahtui polypropeenipäätöksen ja toisen PVC-päätöksen jälkeen” (valituksenalaisen tuomion 167 kohta).
- 31 Unionin yleisen tuomioistuimen mukaan komissio viittaa polypropeenipäätökseen ja toiseen PVC-päätökseen ”toteamalla, että mainitut päätökset koskivat ’Eniä’”. Kyseistä ilmausta ei kuitenkaan käytetä riidanalaisessa päätöksessä yhtenäisesti. Unionin yleinen tuomioistuin toteaa, että ”riidanalaisen päätöksen 26–36 perustelukappaleesta käy varsinkin ilmi, että kun komissio tarkoittaa yhtiötä Eni muiden yhtiöiden emoyhtiönä, se käyttää ilmausta ’Eni [SpA]’” (valituksenalaisen tuomion 168 kohta).

- 32 Unionin yleinen tuomioistuin on täsmentänyt, että ”jos oletetaan, että komissio tarkoittaa – – käyttämällään ilmauksella ’Eni’ yhtiöitä, jotka kuuluvat – – Enin määräysvallassa olevien oikeushenkilöiden muodostamaan ’yritykseen’, komissio ei riidanalaisessa päätöksessä esitä tältä osin yhtään yksityiskohtaista ja täsmällistä tietoa” (valituksenalaisen tuomion 169 kohta). Unionin yleinen tuomioistuin toteaa kuitenkin, että kun otetaan huomioon, että asianomaisten yhtiöiden rakenteen ja määräysvallan kehitys on esillä olevassa asiassa erityisen monimutkainen, ”komission tehtävänä oli olla tässä yhteydessä erityisen tarkka ja esittää kaikki tarvittavat yksityiskohtaiset tiedot, joiden perusteella voitiin katsoa, että riidanalaisen päätöksen adressaatteina olevat yhtiöt muodostivat polypropeenipäätöksen ja toisen PVC-päätöksen adressaatteina olevien yhtiöiden kanssa EY 81 artiklassa tarkoitettuna saman ’yrityksen’” (valituksenalaisen tuomion 170 kohta). Koska unionin yleinen tuomioistuin katsoi, ettei komissio ollut täyttänyt kyseistä perusteluvollisuuttaan, se totesi, että toisen kanneperusteen toinen osa oli hyväksyttävä.
- 33 Toisen kanneperusteen kolmas osa koski asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädetyn enimmäismäärän soveltamista, ja unionin yleinen tuomioistuin totesi sen osalta lopuksi, että ”tässä säännöksessä tarkoitettu 10 prosentin enimmäismäärä on laskettava kaikkien niiden yhtiöiden yhteenlasketun liikevaihdon perusteella, jotka muodostavat yhden taloudellisen yksikön, joka toimii EY 81 artiklassa tarkoitettuna yrityksenä” (valituksenalaisen tuomion 177 kohta). Unionin yleinen tuomioistuin katsoi näin ollen, että Enin väitteet siitä, että sen sakon määrä, jonka maksamisesta Eni olisi ollut yhteisvastuussa, olisi pitänyt rajata kymmeneen prosenttiin Syndialin liikevaihdosta, olivat tehotomia.
- 34 Unionin yleinen tuomioistuin hyväksyi näin ollen toisen kanneperusteen toisen osan ja kumosi riidanalaisen päätöksen 2 artiklan c alakohdan siltä osin kuin siinä vahvistetaan Enille määrätyn sakon määräksi 272,25 miljoonaa euroa sekä vahvisti sakon määräksi 181,5 miljoonaa euroa. Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi kanteen muilta osin.

Asianosaisten vaatimukset

- 35 Eni vaatii valituksessaan unionin tuomioistuinta
- kumoamaan valituksenalaisen tuomion kokonaan tai siltä osin kuin siinä hylätään Enin asiassa T-39/07 nostama kanne ja näin ollen
 - kumoamaan riidanalaisen päätöksen kokonaan tai osaksi
 - ja/tai kumoamaan Enille riidanalaisessa päätöksessä määrätyn sakon tai ainakin alentamaan sitä
 - toissijaisesti kumoamaan valituksenalaisen tuomion kokonaan tai siltä osin kuin siinä hylätään Enin asiassa T-39/07 nostama kanne ja palauttamaan asian unionin yleiseen tuomioistuimeen, jotta tämä ratkaisee asian unionin tuomioistuimen esittämät seikat huomioon ottaen
 - velvoittamaan komission korvaamaan molemmissa oikeusasteissa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut
 - hylkäämään komission vastavalituksen sillä perusteella, että se on osittain jätettävä tutkimatta ja joka tapauksessa perusteeton, ja velvoittamaan komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.
- 36 Komissio vaatii unionin tuomioistuinta
- hylkäämään valituksen

- kumoamaan valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin on kumonnut päätöksen niiltä osin kuin rikkomisen uusiminen otetaan huomioon raskauttavana seikkana ja näin ollen alentanut sakon määrää
- velvoittamaan valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Päävalitus ja vastavalitus

Päävalitus

- 37 Eni esittää valituksensa tueksi kaksi perustetta. Ensimmäinen valitusperuste koskee sitä, että unionin yleisen tuomioistuimen olisi pitänyt Enin mukaan kumota riidanalainen päätös siltä osin kuin siinä katsotaan, että Eni on vastuussa rikkomisesta, johon Syndial ja/tai Versalis on syyllistynyt. Toinen valitusperuste perustuu väitettyihin oikeudellisiin virheisiin, jotka liittyvät sakon määrän määrittämiseen.

Ensimmäinen valitusperuste, joka koskee SEUT 101 artiklan, perusoikeuskirjan 41, 47–49 ja 52 artiklan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 ja 7 artiklan rikkomista, yleisten oikeusperiaatteiden loukkaamista sekä perustelujen puutteellisuutta

- 38 Enin ensimmäinen valitusperuste liittyy SEUT 101 artiklan, Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) ja Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 ja 7 artiklan rikkomiseen, syyttömyysolettamaa koskevan periaatteen, laillisuusperiaatteen, seuraamusten yksilökohtaisuutta koskevan periaatteen, yksilöllisen vastuun periaatteen, suhteellisuusperiaatteen, puolustautumisoikeuksien ja oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden loukkaamiseen sekä SEUT 296 artiklan vastaiseen perustelujen puutteellisuuteen.
- 39 Ensimmäinen valitusperuste jakautuu neljään osaan. Ensimmäinen osa koskee oikeudellisia virheitä, joita unionin yleisen tuomioistuimen väitetään tehneen siltä osin kuin on kyse edellytyksistä, joilla rikkomisesta joutuu vastuuseen, ja näyttöä koskevista seikoista. Toinen ja kolmas osa liittyvät siihen, että unionin yleisen tuomioistuimen väitetään arvioineen virheellisesti mahdollisuutta kumota vastuuolettama, mistä on aiheutunut se, että Enille asetettu vastuu on ankaraa vastuuta ja että vastuuolettama on luonteeltaan kumoamaton. Neljäs valitusperuste liittyy pääomayhtiöiden rajoitettua vastuuta koskevan periaatteen, vastuuta koskevien yhteisten periaatteiden sekä yritysseuraantoja koskevien periaatteiden loukkaamiseen.

– Tiettyjen väitteiden tutkittavaksi ottaminen

- 40 Komissio toteaa ensinnäkin sellaisista väitteistä, jotka liittyvät perusoikeuskirjan 47 artiklan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan väitettyyn rikkomiseen ja joiden ei voida kiistatta katsoa kuuluvan ensimmäisen valitusperusteen tiettyyn osaan, ettei kyseisiä väitteitä ole esitetty ensimmäisessä oikeusasteessa ja että ne on näin ollen jätettävä tutkimatta. Sama koskee komission mukaan Enin väitettä siitä, että täyteen määräysvaltaan perustuva vastuuolettama johtaa perusteettomaan erilaiseen kohteluun sellaisen yleisen tilanteen, jossa emoyhtiö ei omista tytäryhtiötä kokonaan, ja sellaisten tilanteiden välillä, joissa emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä kokonaan.
- 41 Tästä on todettava, ettei, kuten komissio on todennut, näitä väitteitä ole todellakaan esitetty unionin yleisessä tuomioistuimessa. Tämä seikka ei kuitenkaan yksinään riitä johtamaan siihen, ettei mainittuja väitteitä voida ottaa tutkittaviksi, kunhan niillä ei pyritä esittämään uutta perustetta unionin yleisessä

tuomioistuimessa esitetyn kanteen tueksi vaan riitauttamaan valituksenalaisen tuomion oikeellisuutta. Edellisessä kohdassa mainittuja väitteitä voidaan tässä tapauksessa todellakin tulkita viimeksi tarkoitettulla tavalla.

- 42 Näin ollen Enin esittämät väitteet, jotka koskevat perusoikeuskirjan 47 artiklan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan väitettyä rikkomista ja väitettyä perusteetonta erilaista kohtelua, joka perustuu pelkästään siihen, kuinka suuren osan emoyhtiö omistaa tytäryhtiöstään, on otettava tutkittaviksi.

– Ensimmäisen valitusperusteen ensimmäinen osa, joka koskee oikeudellisia virheitä, joita unionin yleisen tuomioistuimen väitetään tehneen siltä osin kuin on kyse edellytyksistä, joilla rikkomisesta joutuu vastuuseen, ja näyttöä koskevista seikoista

i) Asianosaisten lausumat

- 43 Eni väittää, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole – toisin kuin mitä unionin tuomioistuin on edellyttänyt komissiolta asiassa C-90/09, General Química ym. vastaan komissio, 20.1.2011 antamassaan tuomiossa (Kok., s. I-1, 78 kohta) – ottanut konkreettisesti kantaa Enin esittämiin väitteisiin, jotka koskevat komission väitettyä velvollisuutta esittää näyttö siitä, että Eni tosiasiallisesti käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä Versalisiin.
- 44 Unionin yleinen tuomioistuin on tältä osin tyytynyt lainaamaan sanatarkasti asiassa C-97/08 P, Akzo Nobel ym. vastaan komissio, 10.9.2009 annettua tuomiota (Kok., s. I-8237), mikä valittajan mukaan merkitsee valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuutta. Valittaja toteaa myös, ettei olettaisi siitä, että tytäryhtiönsä sataprosenttisesti omistama yhtiö käyttää tytäryhtiönsä tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa, ole perusteltu ja että se on ristiriidassa muun muassa laillisuusperiaatteen, seuraamusten yksilökohtaisuutta koskevan periaatteen, yksilöllisen vastuun periaatteen ja oikeusvarmuuden periaatteen kanssa.
- 45 Komissio katsoo olevansa hyvin vakiintuneen oikeuskäytännön perusteella oikeutettu olettamaan, että emoyhtiö käyttää tosiasiallista määräysvaltaa tytäryhtiössään, jo sillä perusteella, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä kokonaan.

ii) Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 46 Aluksi on muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 101 artiklaa sovellettaessa emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön toiminnasta erityisesti silloin, kun siitä huolimatta, että tytäryhtiö on erillinen oikeushenkilö, se ei päästä itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään vaan noudattaa olennaisilta osin emoyhtiön sille antamia ohjeita, kun otetaan erityisesti huomioon taloudelliset, organisatoriset ja oikeudelliset yhteydet näiden kahden oikeudellisen yksikön välillä. Koska tällaisessa tapauksessa emo- ja tytäryhtiö kuuluvat samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja muodostavat näin ollen yhden ainoan SEUT 101 artiklassa tarkoitettun yrityksen, komissio voi osoittaa sakkojen määräämistä koskevan päätöksen emoyhtiölle ilman, että sillä olisi velvollisuutta osoittaa emoyhtiön itse osallistuneen rikkomiseen (ks. mm. asia C-654/11 P, Transcat v. komissio, määräys 13.12.2012, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 47 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että sellaisessa erityistapauksessa, jossa emoyhtiö omistaa kokonaan tai lähes kokonaan tytäryhtiönsä, joka on rikkonut unionin kilpailusääntöjä, on olemassa kumottavissa oleva olettaisi siitä, että emoyhtiö käyttää tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä nähden. Tällaisessa tilanteessa riittää, että komissio osoittaa emoyhtiön omistavan tytäryhtiön kokonaan tai lähes kokonaan, voidakseen olettaa, että kyseinen olettaisi täyttyy (ks. mm. asia C-289/11 P, Legris Industries v. komissio, tuomio 3.5.2012, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 48 Siinä erityisessä tapauksessa, että holdingyhtiö omistaa kokonaan väliyhtiön, joka puolestaan omistaa kokonaan konsernin tytäryhtiön, joka on syyllistynyt unionin kilpailusääntöjen rikkomiseen, on myös olemassa kumottavissa oleva olettaja siitä, että tällä holdingyhtiöllä on ratkaiseva vaikutusvalta väliyhtiön toimintaan ja tämän kautta välillisesti myös mainitun tytäryhtiön toimintaan (em. asia General Química ym. v. komissio, tuomion 88 kohta).
- 49 Nyt käsiteltävässä asiassa Eni on kyseisen rikkomisen koko keston ajan omistanut suoraan tai välillisesti vähintään 99,97 prosenttia niistä yhtiöistä, jotka sen konsernissa toimivat välittömästi BR:n ja ESBR:n aloilla, eli EniChem Elastomerista, EniChem SpA:sta ja Versalisista, mitä Eni ei kiistä. Enin on näin ollen sovellettava tämän tuomion 47 ja 48 kohdassa mainittua vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön perustuvaa olettaa.
- 50 Enin väitteistä siitä, että mainittu olettaja ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallisesta käyttämisestä olisi ristiriidassa laillisuusperiaatteen, seuraamusten yksilökohtaisuutta koskevan periaatteen, yksilöllisen vastuun periaatteen ja oikeusvarmuuden periaatteen kanssa, on riittävää todeta, että kyseisen olettaman tarkoituksena on erityisesti rakentaa tasapaino yhtäältä sen merkityksen, joka on annettava tavoitteelle, joka liittyy seuraamusten määräämiseen kilpailusääntöjen ja erityisesti SEUT 101 artiklan vastaisesta toiminnasta ja sen uusiutumisen ehkäisemiseen, ja toisaalta sellaisten vaatimusten välille, jotka seuraavat unionin oikeuden tietyistä yleisistä periaatteista, kuten esimerkiksi syyttömyysolettaa, seuraamusten yksilökohtaisuutta ja oikeusvarmuutta koskevista periaatteista sekä puolustautumisoikeuksista, mukaan lukien asianosaisten prosessuaalisen yhdenvertaisuuden periaate. Kyseinen olettaja on muun muassa tämän takia kumottavissa (ks. vastaavasti mm. asia C-521/09 P, Elf Aquitaine v. komissio, tuomio 29.9.2011, Kok., s. I-8947, 59 kohta). Koska Enin väitteet eivät ole perusteltuja, valituksenalaiseen tuomioon ei tässä suhteessa liity oikeudellista virhettä.
- 51 Perustelujen väitetyt puutteellisuuden osalta on seuraavaksi todettava, että unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 56–67 kohdassa selittänyt yksityiskohtaisesti, miksi se on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti katsonut, että komissio saattoi pätevästi tukeutua kyseiseen olettamaan katsoessaan, että Eni oli vastuussa rikkomisesta, johon muun muassa Versalis oli syyllistynyt. Nämä selitykset eivät jätä epäilystä niistä seikoista, joille unionin yleinen tuomioistuin on tältä osin perustanut valituksenalaisen tuomion, ja unionin tuomioistuin voi niiden perusteella täyttää valvontatehtävänsä. Näin ollen myöskään valituksenalaisen tuomion perustelut eivät tältä osin ole puutteelliset. Lisäksi on todettava, että toisin kuin Eni ilmeisesti esittää, tältä osin ei merkitystä ole sillä, että unionin yleinen tuomioistuin on tuomionsa perustellakseen tukeutunut edellä mainitussa asiassa Akzo Nobel ym. vastaan komissio annettuun tuomioon.
- 52 Ensimmäisen valitusperusteen ensimmäinen osa on edellä esitetyn perusteella näin ollen hylättävä perusteettomana.

– Ensimmäisen valitusperusteen toinen ja kolmas osa, jotka koskevat unionin yleisen tuomioistuimen väitettyä virheellistä arviointia siltä osin kuin on kyse mahdollisuudesta kumota vastuuolettaa, mistä seuraisi Enin vastuun ankara luonne ja vastuuolettaman kumoamaton luonne

i) Asianosaisten lausumat

- 53 Ensimmäisen valitusperusteen toisessa ja kolmannessa osassa, joita on aiheellista tarkastella yhdessä, Eni väittää, että niitä todisteita, joita se esitti komissiolle hallinnollisessa menettelyssä, olisi pitänyt pitää riittävinä vastuuolettaman kumoamiseksi. Unionin yleinen tuomioistuin ei Enin mukaan ole tutkinut kaikkia aineistoon sisältyviä seikkoja kokonaan, riippumattomasti ja konkreettisesti. Eni huomauttaa erityisesti, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole ottanut huomioon sitä, ettei Eni ollut koskaan toiminut suoraan kyseisellä alalla, ettei koskaan ollut esiintynyt minkäänlaista päällekkäisyyttä emoyhtiön ja tytäryhtiön johtopaikkojen suhteen, ettei Enillä ollut ollut tietoja strategisista ja liiketoiminnallisista suunnitelmista tai niiden täytäntöönpanosta sellaisina kuin operatiiviset yhtiöt

olivat ne määrittäneet ja ettei Eni ollut millään tavalla osallistunut päätöksentekomenettelyyn, jossa strategiset ja liiketoiminnalliset suunnitelmat ja erityisesti vuosittaiset myyntimäärät ja hinnat määritettiin.

- 54 Unionin yleinen tuomioistuin tyytyy Enin mukaan kuitenkin korostamaan kahta seikkaa eli yhtäältä Enin toimintaa teknisenä koordinaattorina ja rahoituskoordinaattorina ja toisaalta kemianalan vähäistä merkitystä konsernissa. Eni toteaa, että unionin yleinen tuomioistuin on hylännyt sen väitteen siitä, että sen tytäryhtiö harjoitti muusta toiminnasta erillistä ja hyvin kaukaista toimintaa, pelkällä viittauksella omaan oikeuskäytäntöönsä. Unionin tuomioistuin on kuitenkin kieltänyt tällaisen menettelyn edellä mainitussa asiassa *General Química ym.* vastaan komissio antamansa tuomion 76 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa.
- 55 Eni toteaa lisäksi, että unionin yleinen tuomioistuin toistaa komission toteamukset siitä, että tytäryhtiöissä hierarkkiset suhteet johtivat tytäryhtiöiden hallituksen jäseniin, jotka itse olivat vastuunalaisia omille hallituksilleen, jotka Eni välillisesti nimitti. Eni toteaa kuitenkin, että hallituksen nimittäminen on pääosakkaalle tyypillisesti kuuluva oikeus ja ettei se sellaisenaan merkitse ratkaisevan vaikutusvallan käyttöä tytäryhtiön toimintaan. Enin mukaan unionin yleinen tuomioistuin viittaa valituksenalaisen tuomion 100 kohdassa pelkästään komission tältä osin esittämään tarkasteluun ja päättelee, ettei kyseinen tarkastelu ole ilmeisen virheellinen, ottamatta kantaa Enin esittämiin väitteisiin. Valituksenalaisen tuomion perustelut ovat Enin mukaan näin ollen selvästi puutteelliset.
- 56 Eni toteaa lisäksi, että unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 102 kohdassa esittämää päätelmää siitä, ettei se seikka, että Eni omisti BR:n ja ESBR:n tuotantoyritykset vain välillisesti, sinänsä osoittanut, että Eni ja asianomaiset yritykset eivät muodostaneet yhtä ainoaa taloudellista yksikköä, ei ole perusteltu riittävästi ja että kyseinen päätelmä on jopa unionin yleisen tuomioistuimen oikeuskäytännön vastainen.
- 57 Eni väittää lisäksi, etteivät sen argumentit, jotka koskevat sille asetetun vastuun ankaraa luonnetta, perustu unionin yleisen tuomioistuimen esittämällä tavalla virheelliseen lähtökohtaan. Kun sovelletaan tosiasiallista ratkaisevaa vaikutusvaltaa koskevaa olettaa, se on Enin mukaan todella voitava kumota. Komissio kuitenkin tukee näkemystä siitä, että ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallinen käyttö osuu yksiin määräysvallan hallinnan kanssa. Enin mukaan unionin yleinen tuomioistuin vahvistaa mainitun näkemyksen kiistämällä jo lähtökohtaisesti Enin esille tuomien objektiivisten seikkojen merkityksellisyyden. Tämä lähestymistapa on Enin mukaan ristiriidassa puolustautumisoikeuksien, myös perusoikeuskirjassa mainittujen oikeudellisten peruseriaatteiden, syyttömyysolettamaa koskevan periaatteen ja laillisuusperiaatteen kanssa ja merkitsee seuraamusten yksilökohtaisuutta ja yksilöllistä vastuuta koskevan periaatteen loukkaamista.
- 58 Eni huomauttaa lopuksi, että unionin yleinen tuomioistuin on katsonut virheellisesti, ettei komissio ollut loukannut hyvän hallinnon periaatetta.
- 59 Komission mukaan Enin esittämät väitteet on jätettävä tutkimatta, koska niillä pyritään tosiasiasa tosiseikkojen uudelleentarkasteluun. Komissio toteaa, että kyseiset väitteet ovat joka tapauksessa perusteettomia. Unionin yleinen tuomioistuin on komission mukaan ottanut huomioon ne tosiseikat, joihin Eni on vedonnut kumotakseen täyteen määräysvaltaan perustuvan oletaman, ja selittänyt, miksi kyseiset seikat olivat tehottomia tai perusteettomia. Enin olisi pitänyt osoittaa, että sen tytäryhtiötä johdettiin oikeudellisista tai sääntömääräisistä syistä erillisenä yrityksenä tai että sen täysi määräysvalta oli ainoastaan tilapäistä ja väliaikaista, osoittaakseen, etteivät Eni ja sen tytäryhtiö muodostaneet yhtä ainoaa yritystä, joka oli syylistynyt kyseiseen rikkomiseen. Tuomion perustelut tämän kysymyksen osalta ovat komission mukaan oikeat, riittävät ja vakuuttavat.

ii) Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 60 Aluksi on vastattava komission väitteisiin, jotka koskevat sitä, että ensimmäisen valitusperusteen toinen osa olisi jätettävä tutkimatta sen takia, että sen tarkoituksena on asettaa kyseenalaiseksi unionin yleisen tuomioistuimen tekemä tosiseikkojen arviointi.
- 61 Tästä on todettava, että Eni esittää valituskirjelmässään tiettyjä tämän tuomion 53 kohdassa mainittuja tosiseikkoja tukeakseen väitettään siitä, että se on kumonnut vastuuolettaman, joka siihen liittyy tytäryhtiönsä kokonaan tai lähes kokonaan omistavana emoyhtiönä.
- 62 Kuten Eni on vahvistanut istunnossa, se ei kuitenkaan tässä yhteydessä riitautaa kyseisiä tosiseikkoja vaan oikeudellisen arvioinnin, jonka unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt niistä tullakseen siihen päätelmään, ettei kyseisten seikkojen – vaikka niiden paikkansapitävyys olisikin näytetty toteen – perusteella ollut mahdollista päätellä, etteivät Eni ja erityisesti Versalis olisi muodostaneet SEUT 101 artiklassa tarkoitettua yhtä ainoaa yritystä. Siltä osin kuin kyseisen väitteen tarkoituksena on se, että unionin tuomioistuin tutkii oikeudellisen arvioinnin, se on otettava tutkittavaksi.
- 63 Siltä osin kuin on seuraavaksi kyse siitä, onko kyseinen väite perusteltu, on ensiksi palautettava mieliin tämän tuomion 47 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa mainittu oikeuskäytäntö, jonka mukaan komissio voi silloin, kun emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä kokonaan tai lähes kokonaan, osoittaa sakkojen määräämistä koskevan päätöksen emoyhtiölle ilman, että sillä olisi velvollisuutta osoittaa emoyhtiön itse osallistuneen rikkomiseen, koska emoyhtiö ja sen tytäryhtiö muodostavat SEUT 101 artiklassa tarkoitettua yhden ainoan yrityksen (ks. vastaavasti em. asia Transcatlab v. komissio, määräyksen 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), ja näin on myös sellaisessa tämän tuomion 48 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa, jossa kyse on välillisestä määräysvallasta, kuten nyt käsiteltävässä asiassa.
- 64 Niiden seikkojen osalta, jotka Eni on esittänyt kumotakseen kyseisen oletettaman, on todettava, että ne ovat – olettaen, että ne on tosiasiallisesti näytetty toteen unionin yleisessä tuomioistuimessa – omiaan osoittamaan, että Versalis on tiettyssä määrin toiminut itsenäisesti siltä osin kuin on kyse sen kemianalan toiminnoista. Kyseinen olosuhde ei kuitenkaan sellaisenaan riitä näyttämään toteen sitä, että Eni ja muun muassa Versalis eivät olisi muodostaneet SEUT 101 artiklassa tarkoitettua yhtä ainoaa yritystä. Se, että Eni on toiminut ”pelkkänä” teknisenä koordinaattorina ja rahoituskoordinaattorina tai että se on antanut kyseisille yhtiöille rahoitustukea ja taloudellista tukea, kuten se on väittänyt, osoittaa, ettei se ole pidättäytynyt harjoittamasta ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöihinsä nähden. Kuten unionin yleinen tuomioistuin on perustellusti todennut valituksenalaisen tuomion 97 kohdassa, ”konsernissa yhtiö, joka koordinoi muun muassa rahoitusinvestointeja konsernin sisällä, kykenee yhdistämään osuuksia eri yhtiöissä ja vastaa niiden johdon yhtenäisyydestä erityisesti tällaisen budjettivalvonnan kautta”.
- 65 Tätä päätelmää ei voida kyseenalaistaa sillä perusteella, ettei Eni ollut koskaan toiminut suoraan kemianalalla tai ettei emoyhtiön ja tytäryhtiön johtopaikkojen välillä esiintynyt minkäänlaista päällekkäisyyttä. Se, ettei emoyhtiö ollut suoraan osallistunut kyseiseen rikkomiseen tai yllyttänyt siihen, ei nimittäin osoita, etteivät kyseiset kaksi yhtiötä muodostaneet yhtä taloudellista kokonaisuutta (ks. vastaavasti em. asia General Química ym. v. komissio, tuomion 103 kohta ja asia C-520/09 P, Arkema v. komissio, tuomio 29.9.2011, Kok., s. I-8901, 48–50 kohta,). Eni saattoi lisäksi huolehtia investointien koordinoinnista konsernissa itse myös ilman mainitunlaista päällekkäisyyttä tai sen suoraa osallistumista tytäryhtiöidensä operatiiviseen johtamiseen, mitä se ei kiistä.
- 66 Tässä yhteydessä on todettava, että myöskään Enin esittämät muut argumentit, joiden mukaan sillä ei ollut ollut tietoja strategisista ja liiketoiminnallisista suunnitelmista tai niiden täytäntöönpanosta eikä se ollut millään tavalla osallistunut päätöksentekomenettelyyn, jossa strategiset ja liiketoiminnalliset suunnitelmat ja vuosittaiset myyntimäärät ja hinnat määritettiin, siltä osin kuin ne liittyvät ainoastaan kemianalan operatiiviseen toimintaan, eivät voi menestyä.

- 67 Siltä osin kuin on seuraavaksi kyse Enin väitteistä siitä, että sillä oli pääosakkaalle tyypillisesti kuuluvat oikeudet ja että se, että sillä oli nämä oikeudet, ei sinänsä merkinnyt ratkaisevan vaikutusvallan käyttämistä tytäryhtiön toimintaan nähden, on muistettava, että tosiasiallista ratkaisevaa vaikutusvaltaa koskeva oletama perustuu siihen, että juuri nämä oikeudet, jotka kuuluvat tytäryhtiönsä kokonaan tai lähes kokonaan omistavalla emoyhtiölle, mahdollistavat poikkeustapauksia lukuun ottamatta ratkaisevan vaikutusvallan käyttämisen tytäryhtiön toimintaan nähden (ks. vastaavasti em. asia Elf Aquitaine v. komissio, tuomion 60 kohta) ja ettei näytön esittäminen tällaisen tosiasiallisen vaikutusvallan puuttumisesta näin ollen kuulu komissiolle vaan emoyhtiölle itselleen.
- 68 Tällainen komission soveltama ja unionin yleisen tuomioistuimen vahvistama tulkinta tosiasiallista ratkaisevaa vaikutusvaltaa koskevan oletaman laajuudesta ei myöskään tee kyseisestä olettamasta sellaista, ettei se olisi kumottavissa. Se, että oletaman kumoamiseksi tarvittavan vastanäytön esittäminen on vaikeata, ei nimittäin sellaisenaan merkitse sitä, ettei olettamaa voitaisi kumota (ks. em. asia Elf Aquitaine v. komissio, tuomion 70 kohta). Konkreettisemmin ilmaisten on niin, että jotta Eni olisi voinut kumota kyseisen olettaman, sen olisi pitänyt osoittaa, että Versalis saattoi toimia täysin itsenäisesti paitsi operatiivisella tasolla myös rahoituksen tasolla, mitä se ei ole tehnyt.
- 69 Näin ollen on todettava, että koska Enin näkemys siitä, että unionin yleinen tuomioistuin olisi tehnyt tosiasiallista ratkaisevaa vaikutusvaltaa koskevasta olettamasta ankaran tai kumoamattoman, ei ole perusteltu, myöskään väitteet, joiden mukaan unionin yleinen tuomioistuin olisi hyväksyessään mainitun olettaman tällaisen luonteen loukannut syyttömyysolettamaa koskevaa periaatetta, seuraamusten yksilökohtaisuuden periaatetta, yksilöllisen vastuun periaatetta, yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ja perusoikeuskirjan 52 artiklassa tarkoitettua laillisuusperiaatetta ja rikkonut perusoikeuskirjan 47 artiklaa ja EIOS:n 6 ja 7 artiklaa, eivät voi menestyä.
- 70 Unionin yleinen tuomioistuin ei näin ollen ole tehnyt minkäänlaista oikeudellista virhettä, kun se on valituksenalaisessa tuomiossa vahvistanut komission päätelmän, jonka mukaan riidanalaisen päätöksen 382–398 perustelukappaleessa nimenomaisesti käsitellyt Enin argumentit tai Enin unionin yleisessä tuomioistuimessa esittämät muut argumentit eivät riittäneet kumoamaan kyseistä olettamaa. Tältä osin esitetyt väitteet on näin ollen hylättävä.
- 71 Siltä osin kuin on toiseksi kyse siitä, että ensiksi komissio ja sitten unionin yleinen tuomioistuin ovat laiminlyöneet perusteluvelvollisuuden, on ensiksi palautettava mieliin unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, jonka mukaan yksittäistapausta koskevia päätöksiä koskevan perusteluvelvollisuuden tarkoitus on paitsi mahdollistaa päätöksen tuomioistuinvalvonta myös antaa asianomaiselle riittävät tiedot sen arvioimiseksi, onko päätös mahdollisesti virheellinen, jolloin sen pätevyys voidaan riitauttaa (ks. vastaavasti em. asia Elf Aquitaine v. komissio, tuomion 148 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 72 Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, että seikkaperäiset perustelut, jotka koskevat Enin vastuuta kyseisestä rikkomisesta ja jotka komissio esittää riidanalaisen päätöksen 382–398 perustelukappaleessa, täyttävät edellisessä kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä seuraavat vaatimukset. Vaikka komissio ei ole yksitellen ottanut kantaa kaikkiin niihin seikkoihin, joihin Eni on unionin yleisessä tuomioistuimessa vedonnut kumotakseen tosiasiallista ratkaisevaa vaikutusvaltaa koskevan olettaman, se on kuitenkin esittänyt riittävät tiedot sen arvioimiseksi, onko päätös mahdollisesti virheellinen, jolloin sen pätevyys voidaan riitauttaa. Komissio on erityisesti riidanalaisen päätöksen 388 perustelukappaleessa täsmentänyt, että Enillä oli konsernin hallintoa koskeviin sääntöihin perustuvien oikeuksien perusteella mahdollisuus määrätä tytäryhtiöidensä liiketoimintapolitiikkaan kuuluvista olennaisista tekijöistä.
- 73 Unionin yleinen tuomioistuin ei näin ollen ole tehnyt oikeudellista virhettä katsoessaan, että riidanalaisen päätöksen perustelut olivat tässä yhteydessä riittävät.

- 74 Valituksenalaisen tuomion perustelujen osalta on muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tuomion perusteluista on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmevä unionin yleisen tuomioistuimen päättely siten, että asianosaisille selviävät päätöksen syyt ja että unionin tuomioistuin voi tutkia päätöksen laillisuuden (ks. mm. asia C-202/07 P, France Télécom v. komissio, tuomio 2.4.2009, Kok., s. I-2369, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 75 Nyt käsiteltävässä asiassa mikään ei viittaa siihen, että valituksenalaisen tuomion 93–105 kohdassa esitetyt yksityiskohtaiset perustelut, jotka koskevat riidanalaisen päätöksen perusteluita kyseisessä asiayhteydessä, eivät täyttäisi mainittuja edellytyksiä. Näin ollen väite siitä, että valituksenalaisen tuomion perustelut olisivat riittämättömät siltä osin kuin niissä hyväksytään riidanalaisen päätöksen perustelut, jotka koskevat tosiasiallista ratkaisevaa vaikutusvaltaa koskevan oletettaman kumoamista, ei myöskään ole perusteltu.
- 76 Edellä esitettyjen näkökohtien perusteella on lopuksi todettava, että unionin yleinen tuomioistuin on katsonut valituksenalaisen tuomion 103 kohdassa myös perustellusti, ettei komissio ollut loukannut myöskään hyvän hallinnon periaatetta. Myös tätä koskeva Enin väite on näin ollen hylättävä perusteettomana.
- 77 Koska yksikään väitteistä, joita Eni on ensimmäisen valitusperusteen toisen ja kolmannen osan tueksi esittänyt, ei ole menestynyt, toinen ja kolmas osa on hylättävä perusteettomina.

– Ensimmäisen valitusperusteen neljäs osa, joka koskee pääomayhtiöiden rajoitettua vastuuta koskevan periaatteen, vastuuta koskevien yhteisten periaatteiden sekä yritysseuraantoja koskevien periaatteiden loukkaamista

i) Asianosaisten lausumat

- 78 Eni väittää, että pääomayhtiöiden rajoitettua vastuuta koskevasta periaatteesta, vastuuta koskevista yhteisistä periaatteista ja yritysseuraantoja koskevista periaatteista seuraa, että asianomaisten yhtiöiden erilliseen oikeushenkilöllisyyteen liittyvien rajojen mahdollinen ylittäminen ja konsernin käsitteleminen yhtenä kokonaisuutena voidaan hyväksyä vain hyvin poikkeuksellisesti, jos rajoitetun vastuun periaatteeseen kohdistuvat loukkaukset on todettu ja näytetty toteen. Eni toteaa, että unionin yleinen tuomioistuin on asiaa mitenkään perustelematta jättänyt tarkemmin arvioimatta kyseisiä näkökohtia ja kahta kannekirjelmään liitettyä lausuntoa, joista ensimmäinen koski Yhdysvaltojen yhtiöoikeutta ja toinen Yhdysvaltojen kilpailuoikeutta. Unionin yleinen tuomioistuin on loppujen lopuksi ainoastaan toistanut riidanalaisen päätöksen 396 perustelukappaleessa esitetyn huomautuksen, jonka mukaan ”on turhaa viitata muihin oikeudenaloihin –”. Valituksenalainen tuomio on Enin mukaan näin ollen lainvastainen tältä osin.
- 79 Eni väittää lisäksi, että valituksenalaisen tuomion perustelut ovat puutteelliset siltä osin kuin on kyse Enin argumenteista, jotka koskevat yritysseuraantoja koskevaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä. Eni korostaa sitä, että mahdollisuus katsoa, että rikkomiseen syyllistyneeseen yksikköön nähden erillinen yksikkö on vastuussa rikkomisesta, on rajattu erityisiin ja poikkeuksellisiin tapauksiin, koska kyseinen mahdollisuus merkitsee poikkeamista yksilöllisen vastuun periaatteesta. Enin mukaan unionin yleinen tuomioistuin ei ole tarkastellut niitä yhteyksiä, jotka yhdistävät Syndialin ja Versalisin oikeudellisesti ja organisatorisesti, ja sitä, ovatko kyseiset yhtiöt soveltaneet olennaisilta osin samoja liiketoimintaohjeita, vaan on tyytynyt muistuttamaan, että Eni omisti molemmat tytäryhtiöt kokonaan suoraan tai välillisesti.
- 80 Komissio huomauttaa, että unionin kilpailuoikeudessa mitään johtopäätöksiä ei voida tehdä yhtiöoikeuden alalla yleisesti sovellettavista periaatteista. Yhdysvaltojen kartellioikeuden säännöt eivät komission mukaan ole sitovia unionin kilpailuoikeudessa. Komissio toteaa näin ollen, että Yhdysvaltojen oikeutta koskevilla lausunnoilla, jotka on liitetty kannekirjelmään ja jotka esitetään

uudelleen valituskirjelmän liitteinä, ei näin ollen ole mitään merkitystä nyt käsiteltävän asian kannalta, minkä lisäksi ne on sitä paitsi jätettävä ottamatta huomioon niiltä osin kuin ne sisältävät väitteitä, jotka eivät sisälly itse valituskirjelmään. Väite, joka perustuu yritysseuraantoja koskevaan oikeuskäytäntöön, on komission mukaan lopuksi selvästi merkityksetön, koska Enin ei katsottu olevan vastuussa tässä asiassa kyseessä olevasta rikkomisesta yritysseuraannon perusteella, minkä unionin yleinen tuomioistuin on riittävästi selittänyt valituksenalaisen tuomion 117 kohdassa. Lisäksi kyseinen oikeuskäytäntö vieläpä tukee komission kantaa.

ii) Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 81 Yhtäältä Enin viittauksista yleisiin oikeusperiaatteisiin eli pääomayhtiöiden rajoitettua vastuuta koskevaan periaatteeseen ja yhtiöiden erillistä oikeushenkilöllisyyttä koskevaan periaatteeseen, jotka Enin mukaan estäisivät sen, että sen voitaisiin katsoa olevan vastuussa rikkomisesta, johon sen tytäryhtiöt ovat syyllistyneet, ja sen näkemystä tukevista valituskirjelmään liitetyistä kahdesta lausunnosta on todettava, että kyseinen väite on selvästi perusteeton.
- 82 Tältä osin riittää, kun viitataan vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön, jonka mukaan unionin kilpailuoikeus koskee yritysten toimintoja (ks. mm. yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok., s. I-123, 59 kohta) ja yrityksen käsitteellä on katsottava tarkoitettavan yhtä taloudellista yksikköä, vaikka oikeudellisesti tämän taloudellisen yksikön muodostaakin useampi kuin yksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (ks. mm. asia C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, tuomio 14.12.2006, Kok., s. I-11987, 40 kohta), ja kun tällainen taloudellinen yksikkö rikkoo kilpailusääntöjä, sen asiana on yksilöllisen vastuun periaatteen mukaisesti vastata kyseisestä rikkomisesta (em. asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 83 Unionin yleinen tuomioistuin saattoi kyseisen vakiintuneen oikeuskäytännön perusteella perustellusti hylätä valituksenalaisen tuomion 113 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa Enin ensimmäisessä oikeusasteessa esittämät vastaavat väitteet esittämättä tältä osin yksityiskohtaisia perusteluja. Lisäksi on todettava, että koska Eni pyrki todellisuudessa riitauttamaan sen oletettaman pätevyyden, että emoyhtiö käyttää kokonaan tai lähes kokonaan omistamaansa tytäryhtiöön nähden tosiasiallista ratkaisevaa vaikutusvaltaa, unionin yleinen tuomioistuin ei ole myöskään tehnyt virhettä, kun se on viitannut tätä kysymystä koskeviin näkökohtiinsa ja todennut, että Enin sitä koskevat argumentit perustuivat virheelliseen lähtökohtalettamaan.
- 84 Toisaalta väitteestä, joka liittyy siihen, että valituksenalaisen tuomion perustelut yritysseuraantoja koskevan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön osalta ovat riittämättömät, on todettava, että se on perusteeton.
- 85 Kuten unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 117 kohdassa todennut, vastuu, joka Enille on asetettu nyt käsiteltävässä asiassa, ei juonnu tilanteesta, jossa olisi kyse yritysseuraannosta, koska Eni on rikkomisen ajankohtana säilyttänyt täydellisen tai lähes täydellisen määräysvallan tytäryhtiössään, mitä ei ole kiistetty. Komissio saattoi näin ollen tämän tuomion 47 ja 48 kohdassa mainitun oikeuskäytännön perusteella olettaa, että – ellei toisin näytettäisi – Eni ei kyseisen rikkomisen aikana ollut missään vaiheessa lakannut olemasta osa SEUT 101 artiklassa tarkoitettua ”yritystä”, joka syyllistyi riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettuun rikkomiseen. Kuten unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisessa tuomiossa perustellusti todennut, vastakkaista näyttöä ei kuitenkaan esitetty. Unionin yleinen tuomioistuin on näin ollen perustellut valituksenalaisen tuomion oikeudellisesti riittävällä tavalla.
- 86 Myös ensimmäisen valitusperusteen neljäs osa on näin ollen hylättävä perusteettomana.

87 Koska ensimmäisen valitusperusteen neljästä osasta yhtäkään ei ole hyväksytty, valitusperuste on hylättävä kokonaisuudessaan.

Toinen valitusperuste, joka koskee asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan rikkomista, suhteellisuusperiaatteen loukkaamista sekä SEUT 296 artiklan vastaista perustelujen puutteellisuutta

88 Enin toinen valitusperuste jakautuu kahteen osaan. Ensimmäinen osa koskee arviointivirheitä, joita unionin yleisen tuomioistuimen väitetään tehneen rikkomisen vakavuuden ja korotuskertoimen osalta, ja toinen osa koskee sitä, ettei huomioon ole otettu niitä vaikutuksia, joita Syndialin poisjättämisellä on ollut sakon laskemisen kannalta.

– Toisen valitusperusteen ensimmäinen osa, joka koskee arviointivirheitä, joita unionin yleisen tuomioistuimen väitetään tehneen rikkomisen vakavuuden ja korotuskertoimen osalta

i) Asianosaisten lausumat

89 Toisen valitusperusteen ensimmäisessä osassa Eni väittää, että unionin yleinen tuomioistuin on määrittääkseen sakon perusmäärän rikkomisen vakavuuden perusteella ottanut huomioon ainoastaan rikkomisen luonteen, joka on määritelty pelkästään kartellin lainvastaisen tarkoituksen valossa, mutta ei useita muita merkityksellisiä tekijöitä.

90 Unionin yleinen tuomioistuin ei Enin mukaan ole ensinnäkään ottanut huomioon sitä, että riidanalaisessa päätöksessä todetun kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevän toiminnan vaikutukset olivat ”mitattavissa” suuntaviivojen 1 A kohdassa tarkoitettulla tavalla ja että komissio oli tosiasiaa mitannut ne ensimmäisessä väitetiedoksiannossa. Enin mukaan komissio oli näin ollen velvollinen tutkimaan kyseiset vaikutukset.

91 Seuraavaksi Eni toteaa, ettei unionin yleinen tuomioistuin selitä omin argumentein, mitkä kriteerit ovat johtaneet siihen, että sakon perusmäärän laskentapohja oli 55 miljoonaa euroa eikä vähimmäismäärä eli 20 miljoonaa euroa.

92 Eni arvostelee unionin yleistä tuomioistuinta lopuksi siitä, että se on hylännyt Enin väitteet, joiden mukaan se ei ollut ollut tietoinen kyseisen toiminnan kilpailunvastaisesta luonteesta, toteamalla valituksenalaisen tuomion 145 kohdassa, että EniChem SpA:n täytyi olla tietoinen tällaisesta toiminnasta. Enin mukaan unionin yleisen tuomioistuimen perustelut ovat ristiriitaiset, koska komissio oli katsonut Enin olevan vastuussa yksinomaan sen takia, että se oli emoyhtiö, eikä sen takia, että se olisi ollut tietoinen kyseisestä toiminnasta.

93 Varoittavassa tarkoituksessa sovelletusta korotuskertoimesta Eni väittää, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole ottanut huomioon sitä, ettei kemianalan toiminta ollut koskaan osa valittajan pääasiallista toimintaa ja että kyseisellä toiminnalla on ollut vain vähäinen merkitys konsernin teollisuuspolitiikan kannalta. Eni huomauttaa myös, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole arvioinut asianmukaisesti sitä, että komissio sovelsi virheellisesti korotuskerrointa 2, ja että komissio puolestaan oli arvioinut virheellisesti riidanalaisen päätöksen adressaattien liikevaihtoa eikä ollut myöskään esittänyt tältä osin riittäviä perusteluja.

94 Komissio toteaa muun muassa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan horisontaaliset hintakartellit voidaan sellaisinaan luokitella ”erittäin vakaviksi”. Erityisten vaikutusten yksilöinti olisi ollut enintään huomioon otettava lisätekiä sakon perusmäärän laskentapohjan korottamisessa. Komissio huomauttaa, että se, että se kykeni tekemään tämän arvioinnin vasta ensimmäisessä väitetiedoksiannossa epäonnistuneen yrityksen jälkeen, ei muuta mitään.

95 Valittajan väite siitä, että kartelli koski ainoastaan rajallista osaa relevanteista markkinoista, koskee komission mukaan tosiseikkoja, ja se on näin ollen jätettävä tutkimatta. Siitä, että sakon perusmäärän laskentapohjaksi on vahvistettu 55 miljoonaa euroa, komissio toteaa, että unionin yleinen tuomioistuin on selittänyt syyn sille tyhjentävästi valituksenalaisen tuomion 143 kohdassa. Vaikka komissio katsoo, ettei subjektiivinen elementti ole merkityksellinen, se toteaa, että koska Eni oli kyseiseen kartelliin osallistuneen yrityksen johdossa, se oli myös tietoinen kyseisestä kilpailunvastaisesta toiminnasta.

ii) Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

96 Ensinnäkin kyseisen rikkomisen vaikutuksista on muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin kilpailusääntöjen rikkomisten vakavuus on määritettävä erittäin monien seikkojen perusteella, eikä ehdottomasti huomioon otettavista arviointiperusteista ole vahvistettu sitovaa tai tyhjentävää luetteloja (ks. mm. asia C-445/11 P, Bavaria v. komissio, tuomio 19.12.2012, 59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Siltä osin kuin on konkreettisemmin kyse rikkomisen todellisesta vaikutuksesta markkinoihin, on todettava, ettei kyse ole sakkojen tason määrittämisen kannalta ratkaisevasta kriteeristä (ks. asia C-272/09 P, KME Germany ym. v. komissio, tuomio 8.12.2011, Kok., s. I-12789, 34 kohta ja asia C-389/10 P, KME Germany ym. v. komissio, tuomio 8.12.2011, Kok., s. I-13125, 44 kohta,).

97 Horisontaalisia hintakartelleja tai markkinoiden jakamiseen tähtäviä kartelleja voidaan pitää erittäin vakavina jo niiden luonteen perusteella, ilman että komission pitäisi osoittaa kilpailusääntöjen rikkomisen todellinen vaikutus markkinoihin (ks. mm. em. asia Transcatlab v. komissio, määräyksen 42 kohta). Tässä tapauksessa kilpailusääntöjen rikkomisen todellinen vaikutus markkinoihin on vain yksi sellainen tekijä muiden joukossa, jonka perusteella komissio voi korottaa sakon laskentapohjaa mahdollisesta 20 miljoonan euron vähimmäismäärästä, jos tämä tekijä on mitattavissa (asia C-534/07 P, Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomio 3.9.2009, Kok., s. I-7415, 75 kohta).

98 Näin ollen on todettava, että vaikka unionin yleinen tuomioistuin olisi ottanut huomioon kyseisen rikkomisen todelliset vaikutukset markkinoihin – olettaen, että kyseiset vaikutukset olisivat olleet mitattavissa – kyse olisi ollut ylimääräisestä perusteesta. Koska kyseinen rikkominen on luonteensa puolesta välttämättä erittäin vakava, sen todellisen vaikutuksen huomioon ottaminen olisi lisäksi voinut johtaa ainoastaan sakon korottamiseen. Kyseinen väite on näin ollen tehoton (ks. vastaavasti em. asia Prym ja Prym Consumer v. komissio, tuomion 75 kohta ja em. asia Transcatlab v. komissio, määräyksen 43 ja 44 kohta).

99 Toiseksi väitteestä, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin ei ole omin argumentein selittänyt, mitkä kriteerit johtivat 55 miljoonan euron suuruiseen sakon laskentapohjaan 20 miljoonan euron vähimmäismäärän sijaan, on riittävää todeta, että unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 143 kohdassa esittänyt yksityiskohtaisen selvityksen tekijöistä, jotka se otti huomioon arvioidakseen rikkomisen vakavuutta. Kyseinen väite on näin ollen selvästi perusteeton. Pelkästään se, että unionin yleinen tuomioistuin on myös tältä osin vahvistanut täyttä tuomiovaltaansa käyttäen useita sellaisia arviointeja, jotka komissio on esittänyt riidanalaisessa päätöksessä, ei aseta tätä päätelmää kyseenalaiseksi (ks. vastaavasti asia C-89/11 P, E.ON Energie v. komissio, tuomio 22.11.2012, 133 kohta).

100 Kolmanneksi siitä, ettei Eni olisi ollut tietoinen rikkomista merkitsevän toiminnan kilpailunvastaisesta luonteesta, on riittävää muistuttaa, että kyseisen yhtiön on katsottu olevan vastuussa rikkomisesta sillä perusteella, että – kuten ilmenee muun muassa tässä tuomiossa esitetyistä ensimmäistä valitusperustetta koskevista näkökohdista – Eni muodosti EniChem SpA:n, josta on tullut Syndial, kanssa SEUT 101 artiklassa tarkoitettun yhden ainoan yrityksen. Näin ollen unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 145 kohdassa esitetty toteamus, jota ei ole riitautettu ja jonka mukaan EniChem SpA:n täytyi olla tietoinen tehdystä rikkomisesta, riittää sen väitteen hylkäämiseksi, joka on esitetty ensimmäisessä oikeusasteessa ja jonka mukaan komissio olisi

virheellisesti määrittänyt sakon laskentapohjan ottamatta huomioon Eniin liittyvää subjektiivista elementtiä. Tämän väitteen voidaan näin ollen todeta olevan selvästi perusteeton, ilman että olisi tarvetta lausua siitä, onko tietoisuus kyseisen toiminnan kilpailunvastaisesta luonteesta merkityksellinen seikka sakon määrän määrittämisen kannalta.

- 101 Neljänneksi on todettava, että väite siitä, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole ottanut huomioon kemianalan väitetyistä suhteellisen vähäistä merkitystä konsernin teollisuuspolitiikassa, on tehoton. Vaikka tällainen seikka näytettäisiin toteen, se olisi nimittäin sellaisenaan merkityksetön sakon laskentapohjan määrittämisen kannalta. Sitä ei myöskään voida pitää suuntaviivojen 2 kohdassa tarkoitettuna lieventävänä seikkana.
- 102 Viidenneksi väitteestä, joka liittyy siihen, että unionin yleinen tuomioistuin on arvioinut virheellisesti tapaa, jolla komission väitetään virheellisesti soveltaneen korotuskerrointa 2, ja valituksenalaisen tuomion perustelujen puutteellisuuteen tältä osin, on muistettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan valituksessa on ilmoitettava täsmällisesti sekä se, miltä kaikilta osin tuomion kumoamista vaaditaan, että ne oikeudelliset perusteet ja perustelut, joihin erityisesti halutaan vedota tämän vaatimuksen tueksi (ks. mm. em. asia *Arkema v. komissio*, tuomion 59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 103 On kuitenkin todettava, ettei Eni tässä yhteydessä ilmoita täsmällisesti niitä oikeudellisia perusteita ja perusteluita, joihin se erityisesti haluaa vedota valituksenalaisen tuomion kumoamista koskevan vaatimuksensa tueksi. Eni nimittäin tyytyy toteamaan valituskirjelmänsä 72 kohdassa, ettei komissio ollut ”asianmukaisesti” arvioinut ”relevantteja” laskentaperusteita, liikevaihto mukaan lukien, ja ettei unionin yleinen tuomioistuin ollut ”asianmukaisesti” arvioinut väitettyä virheellistä soveltamista. Eni ei vastaavasti ole myöskään selittänyt, millä tavalla valituksenalaista tuomiota ei tältä osin ole perusteltu asianmukaisesti. Näin ollen unionin tuomioistuin ei voi harjoittaa laillisuusvalvontaansa lausumatta valituksen ulkopuolisesta seikasta (ks. analogisesti em. asia *Arkema v. komissio*, tuomion 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Kyseiset väitteet on näin ollen jätettävä tutkimatta.
- 104 Suhteellisuusperiaatteen loukkaamista koskevasta väitteestä on lopuksi todettava, ettei Eni esitä argumentteja, jotka eroaisivat niistä, joilla tuetaan muita toisen valitusperusteen ensimmäisessä osassa esitettyjä väitteitä. Lisäksi on muistettava, että valittaja on vedonnut samoihin argumentteihin unionin yleisessä tuomioistuimessa, jotta unionin yleinen tuomioistuin täyttä tuomiovaltaansa käyttäen alentaisi valittajalle määrättyä sakkoa, ja että unionin yleinen tuomioistuin on kyseiset väitteet tutkittuaan todennut, ettei niiden perusteella voinut oikeuttaa tällaista alentamista (ks. asia *C-404/11 P, Elf Aquitaine v. komissio*, määräys 2.2.2012, 89 kohta), vaikka se alensikin sakkoa muista syistä.
- 105 Unionin tuomioistuimen asiana ei tässä tilanteessa ole kohtuussyistä korvata omalla arvioinnillaan unionin yleisen tuomioistuimen täyttä tuomiovaltaansa käyttäen tekemää arviointia sellaisten sakkojen määrästä, joita yrityksille määrätään sen perusteella, että ne ovat rikkoneet unionin oikeussääntöjä (ks. em. asia *Elf Aquitaine v. komissio*, määräyksen 90 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Näin ollen myöskään tämä väite ei voi menestyä.
- 106 Koska yksikään toisen valitusperusteen ensimmäiseen osaan liittyvistä väitteistä ei ole perusteltu, se on hylättävä.

– Toisen kanneperusteen toinen osa, joka koskee sitä, ettei huomioon ole otettu niitä vaikutuksia, joita Syndialin poisjättämisellä on ollut sakon laskemisen kannalta

i) Asianosaisten lausumat

- 107 Enin mukaan sillä, ettei Syndialia ole otettu riidanalaisen päätöksen adressaatiksi, on ollut vakavia seurauksia asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädetyn kymmenen prosentin enimmäismäärän soveltamisen kannalta. Eni toistaa argumenttinsa, joka perustuu sellaiseen oikeuskäytäntöön, jonka mukaan yritysseuraantoa koskevassa tilanteessa vastuun syntyminen edellyttää välttämättä sitä, että rikkomiseen syyllistynyt yhtiö on lakannut olemasta olemassa taloudellisesti ja/tai oikeudellisesti, mistä ei kuitenkaan ole kyse nyt käsiteltävässä asiassa.
- 108 Komissio torjuu kyseisen väitteen toteamalla, ettei unionin yleinen tuomioistuin, joka on käsitellyt kyseiseen väitteeseen liittyviä argumentteja valituksenalaisen tuomion 177–179 kohdassa, ole tehnyt minkäänlaista virhettä. Eni on komission mukaan koko kartellin ajan käyttänyt määräysvaltaa kartelliin suoraan osallistuneeseen yhtiöön, joten se, ettei Syndialille määrätty lainkaan sakkoa, ei vaikuta mitenkään Enin vastuuseen. Komissio huomauttaa myös, että asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädetty kymmenen prosentin enimmäismäärä koskee konsernia, minkä unionin yleinen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 177–179 kohdassa.

ii) Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 109 Ensinnäkin on todettava, että unionin yleinen tuomioistuin, joka on jo valituksenalaisen tuomion 177–179 kohdassa hylännyt Enin väitteet, joiden mukaan Syndialin jättäminen riidanalaisen päätöksen adressaattien ulkopuolelle olisi aiheuttanut ”vakavia seurauksia” asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdassa säädetyn kymmenen prosentin enimmäismäärän soveltamisen kannalta, on tältä osin palauttanut mieliin oikeuskäytäntönsä, jonka mukaan kyseinen yläraja on laskettava kaikkien niiden yhtiöiden yhteenlasketun liikevaihdon perusteella, jotka muodostavat yhden taloudellisen kokonaisuuden, joka toimii SEUT 101 artiklassa tarkoitettuna yrityksenä. Unionin tuomioistuin on jo vahvistanut, ettei kyseiseen oikeuskäytäntöön sisälly minkäänlaista oikeudellista virhettä (ks. asia C-240/11 P, World Wide Tobacco España v. komissio, määräys 3.5.2012, 45 ja 46 kohta).
- 110 Enin tältä osin esittämä väite on näin ollen tehoton, kun otetaan huomioon, että vaikka Syndial olisi ollut riidanalaisen päätöksen adressaattina, sen sakon määrää, jonka maksamisesta Eni olisi ollut yhteisvastuussa, ei olisi pitänyt rajata kymmeneen prosenttiin Syndialin liikevaihdosta.
- 111 Seuraavaksi on todettava, että kun otetaan huomioon tämän tuomion 109 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, väite siitä, että yritysseuraannon tapauksessa vastuun syntyminen edellyttää, että rikkomiseen syyllistynyt yhtiö on lakannut olemasta taloudellisesti ja/tai oikeudellisesti, mistä nyt käsiteltävässä asiassa ei ole kyse, ei myöskään ole relevantti. Ratkaisevaa tässä yhteydessä on se, että Syndial – mitä Eni ei kiistä – oli suoraan osallisena kyseisessä rikkomisessa ainakin siihen saakka, kun sen kemianalan toiminta siirrettiin Versalisille, ja että sen ajan, kun Syndial oli suoraan osallisena rikkomisessa, Enillä oli siinä määräysvalta.
- 112 Lopuksi on todettava, ettei Eni ole väittänyt, että sen jälkeen, kun Syndialin kemianalan toiminta siirrettiin Versalisille, Syndial olisi ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä lakannut kuulumasta Enin määräysvallassa olevaan konserniin. Koska valittaja ei ole missään vaiheessa kyseisen rikkomisen aikana ja riidanalaisen päätöksen tekemiseen asti lakannut olemasta kyseiseen rikkomiseen osallistunutta yritystä johtanut yhtiö, Enin väitteillä, jotka koskevat yritysseuraantoa, ei tässä yhteydessä ole merkitystä.

- 113 Tästä seuraa, että myös toisen valitusperusteen toinen osa ja siten koko toinen valitusperuste on hylättävä.
- 114 Koska yksikään valituksen tueksi esitetyistä perusteista ei ole menestynyt, valitus on hylättävä kokonaisuudessaan.

Vastavalitus

Asianosaisten lausumat

- 115 Komissio esittää vastavalituksensa tueksi yhden valitusperusteen, joka koskee SEUT 296 artiklan, luettuna yhdessä SEUT 101 artiklan kanssa, rikkomista, komission etuja loukkaavia menettelyvirheitä ja kontradiktorisen periaatteen loukkaamista. Komissio väittää, että valituksenalaisessa tuomiossa on virheellisesti pidetty riittämättöminä niitä seikkoja, jotka riidanalaisessa päätöksessä esitettiin sen näyttämiseksi, että Enin ja Versalisin tapauksessa uusiminen oli otettava huomioon raskauttavana seikkana.
- 116 Komissio muistuttaa ensinnäkin siitä, että se oli toisen väitetiedoksiannon 430 kohdassa ilmoittanut aikomuksestaan ottaa raskauttavana seikkana huomioon jo aikaisemmin todetut rikkomiset ja oli nimenomaisesti maininnut Enin osallistumisen rikkomisiin, jotka mainittiin polypropeenipäätöksessä ja toisessa PVC-päätöksessä. Eni ei komission mukaan ole ottanut tähän kantaa komissiossa käydyssä menettelyssä. Komissio toteaa, että Eni on ensimmäisen kerran kannekirjelmässä väittänyt yhtäältä, ettei aikaisempien rikkomisten ja nyt käsiteltävän rikkomisen tekijä ole sama, koska kyseiset alat koskevat eri tuotteita ja markkinoita ja koska ne on jo luovutettu ennen polypropeenipäätöksen ja toisen PVC-päätöksen tekemistä, ja toisaalta, että konsernin se yritys, joka oli osallisena aikaisemmissa kilpailua koskevissa asioissa, oli EniChem SpA.
- 117 Komissio väittää, ettei Eni ole kuitenkaan koskaan esittänyt, että ne yhtiöt, joille määrättiin seuraamuksia polypropeenipäätöksessä ja toisessa PVC-päätöksessä, eivät olisi olleet ”ENI-konsernin” johdossa. Komissio toteaa, että se olisi halutessaan voinut määrätä kyseisissä päätöksissä sakon samalle emoyhtiölle, eli Enille, jolla oli täysi määräysvalta mainittujen päätösten adressaatteihin, eli EniChem SpA:han ja Anic SpA:han, nähden. Komission mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asiassa T-203/01, Michelin vastaan komissio, 30.9.2003 antamassaan tuomiossa (Kok., s. II-4071) vahvistanut, että komissio saattoi tällaisessa tilanteessa oikeutetusti katsoa, että saman yrityksen oli jo aikaisemmin todettu syyllistyneen samantyyppiseen rikkomiseen.
- 118 Komissio huomauttaa, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole osoittanut asianosaisille rikkomisen uusimista koskevia kirjallisia kysymyksiä eikä pyytänyt istunnossa tosiseikkoja koskevia täsmennyksiä. Komission mukaan on näin ollen täysin yllättävää, että riidanalainen päätös on valituksenalaisessa tuomiossa osittain kumottu perustelujen väitetyn puutteellisuuden perusteella. Valituksenalaisen tuomion osalta on näin ollen komission mukaan rikottu SEUT 296 artiklaa, luettuna yhdessä SEUT 101 artiklan kanssa. Unionin yleinen tuomioistuin on määrittänyt perusteluvollisuuden kohteen ja laajuuden virheellisesti. Komissio toteaa lisäksi, että unionin yleisen tuomioistuimen lähestymistapa merkitsee kontradiktorisen periaatteen vakavaa loukkaamista ja näin ollen komission etuja loukkaavaa menettelyvirhettä.
- 119 Komissio korostaa, että säädöksen perusteluja on arvioitava siten, että otetaan huomioon muun muassa säädöksen asiayhteys. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa C-42/01, Portugali vastaan komissio, 22.6.2004 antamassaan tuomiossa (Kok., s. I-6079, 66 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) pitänyt näin ollen riittävinä suppeita perusteluja, jotka sisältyvät adressaatin hyvin tuntemassa asiayhteydessä annettuun päätökseen. Komissio toteaa lisäksi, että unionin yleisen tuomioistuimen olisi pitänyt tarjota

sille mahdollisuus selventää ja täsmentää perustelujaan, kuten se on komission mukaan tehnyt tilanteessa, joka johti asiassa T-103/08, Versalis ja Eni vastaan komissio, 13.12.2012 annettuun tuomioon.

- 120 Komissio väittää lopuksi, että riidanalaisen päätöksen 366–373 perustelukappaleessa osoitetaan selvästi jatkumo toisen PVC-päätöksen adressaattina olevan yrityksen ja nyt käsiteltävässä asiassa rikkomiseen osallistuneen yrityksen välillä. Komissio vaatii näin ollen valituksenalaisen tuomion kumoamista siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin on kumonnut riidanalaisen päätöksen sellaisilta osin kuin on kyse toteamuksesta siitä, että rikkominen on uusittu sekä suhteessa polypropeenipäätökseen että toiseen PVC-päätökseen, ja joka tapauksessa siltä osin kuin se, että unionin yleinen tuomioistuin on kumonnut kyseisen päätöksen, koskee rikkomisen uusimisen toteamista suhteessa toiseen PVC-päätökseen.
- 121 Eni toteaa, että komissio on vastavalituksessaan perustanut näkemyksensä virheelliseen tulkintaan riidanalaisesta päätöksestä ja valituksenalaisesta tuomiosta ja vääristelyyn esitykseen vastaväitteistä, joita Eni esitti hallinnollisessa menettelyssä ja ensimmäisessä oikeusasteessa.
- 122 Eni väittää, ettei unionin oikeudessa veloiteta väitetiedoksiannon adressaattia riitauttamaan väitetiedoksiantoon sisältyviä eri tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja hallinnollisessa menettelyssä, ja se viittaa tältä osin asiassa T-234/07, Koninklijke Grolsch vastaan komissio, 15.9.2011 annettuun tuomioon (Kok., s. II-6169, 37 kohta). Enin mukaan unionin yleinen tuomioistuin on perustellusti todennut, ettei komissio voinut lukea Enin syyksi rikkomisen uusimista siten, että se olisi jälkikäteen katsonut Enin olevan vastuussa sellaisista rikkomisista, joista kyseisenä aikana katsottiin olevan vastuussa EniChem SpA:n ja Anic SpA:n, sillä perusteella, että kyseiset yhtiöt olivat Enin määräysvallassa, minkä unionin yleinen tuomioistuin on lisäksi katsonut jääneen toteen näyttämättä.
- 123 Eni korostaa, ettei komissio ole polypropeenipäätöksessä tai toisessa PVC-päätöksessä mitenkään katsonut emoyhtiö Enin olleen osallisena rikkomisessa, vaikka komissio tosiasiallisesti joutui tarkastelemaan ongelmaa, joka liittyi siihen, minkä tahon oli katsottava olevan vastuussa todetuista rikkomisista. Komissio ei Enin mukaan voi vedota taannehtivasti oletettavaan, joka perustuu siihen, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä kokonaan, loukkaamatta muun muassa oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteita ja heikentämättä perusteettomasti Enin puolustautumisoikeuksia.
- 124 Eni toteaa lisäksi, että se on jo hallinnollisessa menettelyssä kiistänyt sen, että sen voitaisiin katsoa olevan vastuussa vain sen perusteella, että se on konsernin johdossa, ja tukeutuen pelkkään oletettavaan. Enin mukaan komission olisi pitänyt näyttää toteen, että Eni oli tosiasiallisesti käyttänyt ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöhinsä nähden PVC:n ja polypropeenin aloilla ja etteivät tytäryhtiöt olleet toimineet markkinoilla itsenäisesti.
- 125 Väitteestä, joka koskee kontradiktorisen periaatteen loukkaamista ja muiden menettelysääntöjen rikkomista, Eni huomauttaa, ettei komissio yksilöi kyseisiä sääntöjä kirjelmässään ja että kyseinen väite on täysin epämääräisenä jätettävä tutkimatta. Kontradiktoriseen periaatteeseen voidaan Enin mukaan vedota pätevästi ainoastaan silloin, kun on kyse unionin yleisen tuomioistuimen viran puolesta esille nostamista perusteista. Eni huomauttaa, että unionin yleisen tuomioistuimen hyväksymä peruste on kuitenkin esitetty Enin kannekirjelmässä. Eni toteaa lisäksi, että riidanalaisen päätöksen perustelujen ”korjaaminen” olisi ollut sallittua vain, jos kyse olisi ollut tietyn täsmällisen tosiseikan tai oikeudellisen seikan perusteluista. Nyt käsiteltävässä asiassa tällaiset perustelut puuttuvat.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 126 Ensiksi on muistettava, että SEUT 296 artiklan mukainen perusteluvollisuus määräytyy kyseisen toimen luonteen mukaan ja perusteluista on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmeittävä toimen toteuttaneen toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja että toimivaltainen

tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden (ks. yhdistetyt asiat C-628/10 P ja C-14/11 P, Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco v. komissio ja komissio v. Alliance One International ym., tuomio 19.7.2012, 72 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 127 Yksittäistapausta koskevien päätösten osalta unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee näin ollen, että velvollisuudella perustella yksittäistapausta koskeva päätös on tarkoitus antaa tuomioistuimelle mahdollisuus tutkia päätöksen laillisuus sekä antaa asianomaiselle riittävät tiedot sen arvioimiseksi, onko päätös asianmukainen vai onko se mahdollisesti virheellinen sillä tavalla, että sen pätevyys voidaan riitauttaa (em. yhdistetyt asiat Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco v. komissio ja komissio v. Alliance One International ym., tuomion 73 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 128 Perustelut on näin ollen lähtökohtaisesti ilmoitettava asianomaiselle samaan aikaan kuin sille vastainen päätös. Perustelujen puutteellisuutta ei voida korjata sillä, että asianomainen saa päätöksen perustelut tietoonsa unionin tuomioistuimissa käytävän oikeudenkäyntimenettelyn aikana (ks. mm. em. yhdistetyt asiat Alliance One International ja Standard Commercial Tobacco v. komissio ja komissio v. Alliance One International ym., tuomion 74 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 129 Tästä seuraa, että kun komissio määrää yhtiölle sakon unionin kilpailusääntöjen rikkomisen perusteella ja soveltaa sakon määrää laskiessaan korotuskerrointa ottaakseen huomioon sen, että sama yhtiö on jo aikaisemmin ollut osallisena kilpailusääntöjen rikkomisessa, se on velvollinen esittämään mainitun sakon määräämistä koskevan päätöksen yhteydessä selvityksen, jonka perusteella unionin tuomioistuimet ja mainittu yhtiö kykenevät ymmärtämään, missä ominaisuudessa ja laajuudessa yhtiö on osallistunut aikaisempaan rikkomiseen. Tämä merkitsee muun muassa sitä, että jos komissio katsoo, että mainittu yhtiö on aikaisempaa rikkomista koskevan päätöksen adressaattina olleen yhtiön osa, komission asiana on perustella tämä toteamus oikeudellisesti riittävällä tavalla.
- 130 Nyt käsiteltävässä asiassa on muistettava, että komissio oli toisen väitetiedoksiannon 430 perustelukappaleessa ilmoittanut, että se ottaisi huomioon todetut vastaavankaltaiset aikaisemmat rikkomiset, sekä viittasi tältä osin polypropeenipäätökseen ja toiseen PVC-päätökseen ja totesi, että mainitut päätökset ”koskivat ENIä”. Sama suppea toteamus sisältyy riidanalaisen päätöksen 487 perustelukappaleeseen, jossa komissio toteaa lisäksi, että ”EniChem” oli jo ollut mainittujen päätösten adressaatti. Riidanalaisen päätöksen 488 perustelukappale voidaan lopuksi ymmärtää siten, että komission mukaan sama SEUT 101 artiklassa tarkoitettu yritys on syyllistynyt niihin rikkomisiin, joista on kyse polypropeenipäätöksessä ja toisessa PVC-päätöksessä, ja siihen rikkomiseen, josta on kyse riidanalaisessa päätöksessä.
- 131 On kuitenkin todettava, että koska polypropeenipäätös on osoitettu erityisesti Anic SpA:lle ja toinen PVC-päätös erityisesti EniChem SpA:lle, riidanalaiseen päätökseen sisältyvät ja edellisessä kohdassa mieliin palautetut seikat eivät mitenkään mahdollista sen ymmärtämistä, missä ominaisuudessa ja laajuudessa polypropeenipäätös tai toinen PVC-päätös olisivat koskeneet Eniä, joka ei kuulu adressaatteihin.
- 132 Vaikka komissio väittää, että riidanalaisen päätöksen 366–373 perustelukappale sisältää täsmällisen kuvauksen kaikista EniChemia koskevista tapahtumista, kyseiset selitykset koskevat kuitenkin ainoastaan sellaisia muutoksia, joita Eni-konsernissa tapahtui 20.5.1996–28.11.2002, minkä unionin yleinen tuomioistuin on perustellusti todennut valituksenalaisen tuomion 167 kohdassa. Mainitut perustelukappaleet eivät kuitenkaan sisällä minkäänlaista täsmennystä siltä osin kuin on kyse niistä yhtiöistä, jotka ovat polypropeenipäätöksen ja toisen PVC-päätöksen adressaatteina, niissä ei mainita sitä, ovatko kyseiset yhtiöt samat kuin ne, joista on kyse riidanalaisessa päätöksessä, minkä Eni kiistää, eikä niissä käsitellä myöskään sellaisia mahdollisia muutoksia, joita tältä osin on tapahtunut aikavälillä, joka alkaa yhtäältä polypropeenipäätöksen antamisesta 23.4.1986 ja toisaalta toisen PVC-päätöksen antamisesta 27.7.1994 ja päättyy riidanalaisessa päätöksessä todetun rikkomisen alkamiseen 20.5.1996.

- 133 Riidanalainen päätös on näin ollen tältä osin riittämättömästi perusteltu.
- 134 Komission puolustautumisoikeuksien loukkaamista merkitsevästä kontradiktorisen periaatteen väitetystä loukkaamisesta, on muistettava, että Eni on – kuten tämä on perustellusti korostanut – esittänyt riittämättömiä perusteluja koskevan väitteen jo kannekirjelmässä. Näin ollen on todettava, että koska komissiolla on ollut mahdollisuus ottaa kyseiseen väitteeseen täysimääräisesti kantaa vastineessaan ja ensimmäisen oikeusasteen istunnossa, minkäänlaista komission puolustautumisoikeuksien loukkaamista merkitsevää kontradiktorisen periaatteen loukkaamista ei voida todeta.
- 135 Lisäksi on todettava, että kuten tämän tuomion 128 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, komissio oli velvollinen esittämään riittävät perustelut jo riidanalaisen päätöksen antamisen yhteydessä. Näin ollen ei vaikuta siltä, että sellaisilla kattavammilla tiedoilla, joita komissio olisi, jos väitettyä kontradiktorisen periaatteen loukkaamista ei olisi tapahtunut, voinut antaa unionin yleiselle tuomioistuimelle, olisi voinut olla minkäänlaista vaikutusta valituksenalaisen tuomion lopputuloksen kannalta.
- 136 Väitteestä, jonka mukaan Eni ei ole komissiossa käydyssä menettelyssä vielä vedonnut siihen, että yhtäältä polypropeenipäätöksen ja toisen PVC-päätöksen ja toisaalta riidanalaisen päätöksen adressaatit eivät ole samat, on riittävää palauttaa mieliin, että kuten Eni on perustellusti korostanut, yhdessäkään unionin oikeuden säännöksessä ei velvoiteta väitetiedoksiannon adressaattia riitauttamaan väitetiedoksiantoon sisältyviä tosiseikkoja tai oikeudellisia seikkoja hallinnollisessa menettelyssä.
- 137 Unionin yleinen tuomioistuin ei tässä tilanteessa ole tehnyt oikeudellista virhettä katsoessaan, ettei komissio ole riidanalaisessa päätöksessä esittänyt riittävästi yksityiskohtaisia ja täsmällisiä seikkoja perustellakseen sen, että sama SEUT 101 artiklassa tarkoitettu ”yritys” olisi syyllistynyt uudelleen kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevään toimintaan, ja kumotessaan näin ollen riidanalaisen päätöksen 2 artiklan c alakohdan siltä osin kuin siinä vahvistetaan Enille määrätyn sakon määräksi 272,25 miljoonaa euroa.
- 138 Koska komission vastavalituksensa tueksi esittämä ainoa valitusperuste on perusteeton, vastavalitus on hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

- 139 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 184 artiklan 2 kohdan mukaan unionin tuomioistuin tekee ratkaisun oikeudenkäyntikuluista, jos valitus on perusteeton. Työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan, jota 184 artiklan 1 kohdan mukaan sovelletaan muutoksenhakumenettelyyn, mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut.
- 140 Koska komissio on päävalituksen osalta vaatinut Enin velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja Enin valitusperusteita ei ole hyväksytty, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.
- 141 Koska Eni on vastavalituksen osalta vaatinut komission velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja komission ainoaa valitusperustetta ei ole hyväksytty, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Päävalitus ja vastavalitus hylätään.**
- 2) Eni SpA velvoitetaan korvaamaan päävalitukseen liittyvät oikeudenkäyntikulut.**

3) Euroopan komissio veloitetaan korvaamaan vastavalitukseen liittyvät oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset